

VALORIFICAREA ARTEI DECORATIVE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎNTR-UN STUDIU DE ACTUALITATE

Doctor în studiul artelor **Ana MARIAN**

E-mail: anamarian1974@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1530-0765>

Institutul Patrimoniului Cultural, Ministerul Culturii

Monografia lui Constantin Spînu *Arta decorativă din Republica Moldova. Anii 1991–2021*, cu un volum de 488 de pagini și 394 de imagini, vine să umple un gol considerabil în istoria artelor plastice naționale, și anume cel al evoluției artei decorative. Perioada cuprinsă între anii 1991–2021 este una maxim apropiată de zilele noastre, fapt care face studiul deosebit de actual. Necesitatea indispensabilă a elaborării lui este accentuată prin spectrul larg al genurilor artei decorative cercetate: tapiseria artistică, imprimeul artistic, designul vestimentar, ceramica artistică și sticla artistică. Structurat în trei capitole, fiecare cu referință la cele cinci domenii nominalizate, mai incluzând o *Introducere*, *Încheiere* și *Bibliografie*, studiul conține examinarea proceselor ce au avut loc în artele decorative naționale. Autorul monografiei analizează problemele de creație, manierele stilistice caracteristice plasticienilor consacrați, dar și reprezentanților tinerei generații de artiști din domeniul artelor decorative. Sunt abordate vast tehnicile artistice inovatoare întreprinse de către plasticieni în perspectiva optimizării expresiei operei de artă decorativă, analizate în profunzime nu numai substraturile morfologice, sintactice și tehnologice de constituire a operei de artă decorativă, dar și substratul axiologic căruia autorul îi atribuie un rol primordial. Totodată, este menționată importanța noilor materiale și tehnologii, impactul tradițiilor autohtone, rolul expozițiilor de artă decorativă, colaborările artistice colegiale între pictorii decoratori din Republica Moldova și plasticienii din alte țări, taberele de creație, expozițiile de artă, alte manifestări artistice care au influențat ascendența estetică și informativă a artelor decorative din perioada de referință.

Capitolul I *Arta decorativă din Republica Moldova. Anii 1991–2000* oglindește perioada în care artele decorative din țară, după cum menționează autorul „au intrat într-o nouă etapă istorică de dezvoltare”. Cu referire la fiecare gen cercetat, sunt evidențiate particularitățile specifice ale limbajului artistic din ultimul deceniu al secolului al XX-lea în domeniul examinat și

Constantin SPÎNU. *Artele decorative din Republica Moldova. Anii 1991–2021*. Chișinău: Epigraf, 2023. 488 p., il.

analizate influențele acestora asupra arealului estetic și celui semantic al imaginii.

Relatarea demarează cu discursul despre *Tapiseria artistică*. Sunt menționate remanierele stilistice valoroase, apărute datorită valorificării expresiei estetice a materialelor tradiționale, dar și a materialelor eterogene folosite de tapiseri. Referindu-se la diverse probleme de creație, precum cele de orchestrare compozițională a motivelor în câmpul imaginii, de valorificare estetică a expresiilor generate de planul și spațiul tridimensional, de generare a mesajului ca rezultat al manierei de operare sintactică cu mijloacele de limbaj plastic și de consolidare a particularităților stilistice individuale ale creației, autorul analizează în profunzime activitatea unor asemenea plasticieni cu renume ca Maria Saka-Răcilă, Silvia Vrânceanu, Elena Rotaru, Carmela Golovinov, Anatol Climov, Valentina Bodrova, Galina Kantor-Molotov, Valeriu și Anait Kulichenko, Andrei Negură, Ludmila Șevcenکو, Vasile Grama, Ecaterina Ajder, Felicia Baltă-Savițchi, Ala Uvarov ș.a. *Imprimeul artistic*, ca gen al artei textile, include arta tradițională a baticului rece și fierbinte, pictura pe su-

port textil și tehnicile mixte. În perioada de referință, grație activității creative fructuoase a plasticienilor Vasile Grama, Alexandru și Olga Drobaha, Veaceslav Damir, Vasile Ivanciuc, Ludmila Șevcenکو, Iurie Baba ș.a. imprimeul se diversifică, oferind o varietate largă de expresii. *Designul vestimentar* este studiat de către cercetător în strânsă legătură cu manifestările lui în cadrul expozițiilor de artă plastică și decorativă și a prezentărilor colecțiilor de modă la care au participat activ plasticienii Olga Drobaha, Violeta Dodon-Buga, Stela Staihman, Marina Goriacikovschi, Angela Doina-Bezuțchi, Ala Leancă, Natalia Ciornaia ș.a. Subcapitolul *Ceramica artistică*, scoate în evidență opere de valoare create atât de ceramiști consacrați precum Nicolae Coțofan, Tamara Grecu, Rita Chiperi, Mihai Grati, Brunhilda Epelbaum-Marcenco, Svetlana Passecinaia, Vlad Bolboceanu, Elena Mogoreanu, cât și a tinerilor plasticieni Ștefan Pavlov, Irina Filip, Valeriu Vănaș, Octavian Romanescu, Oleg Dobrovolschi, Svetlana Șugjda ș.a., în creația cărora modificările plastice și stilistice țin de maniera de operare cu forma și modul de concepere a decorului. Subcapitolul *Sticla artistică*, conține o analiză a modului de tratare plastică a formei pieselor, a particularităților artistice de integrare a acestora în structura compozițională a seturilor, a modalităților de interpretare plastică a subiectelor și de evidențiere a mesajului în creația plasticienilor Mihai Grati, Victor Savca și Virgil Tecuci. Specificul artistic al perioadei 1991–2000 a fost cercetat de către autor cu multă grijă, urmărindu-se atent reliefaarea detaliilor cu privire la ascendența creației fiecărui artist plastic care a activat în acest interval de timp.

În Capitolul II *Arta decorativă din Republica Moldova. Anii 2001–2010*, autorul recurge la examinarea proceselor artistice din perioada vizată. Totodată, analiza operelor relevante este înfăptuită de către cercetător în strânsă legătură cu atingerea de către plasticieni a unor noi valențe de ordin estetic și semantic. *Tapiseria artistică* a cunoscut „o schimbare de optică” datorită implicării tinerilor în viața artistică. Activitatea unor asemenea plasticieni cu renume ca Maria Saka-Răcilă, Elena Rotaru, Carmela Golovinov, Iulia Kriucikov, Galina Cantor-Molotov, Ecaterina Ajder, Olimpiada Arbuz-Spătaru, Iarîna Savițkaia ș.a. au înnobilit tapiseria artistică din această perioadă „prin implementarea inedită de către plasticieni a unor aspirații de ordin tematic, stilistic și tehnologic” (p. 191). *Imprimeul artistic* în perioada vizată tinde spre diversificare, îmbogățindu-se cu noi valențe estetice prin creația plasticienilor Vasile Grama, Alexandru și Olga Drobaha, Ludmila Șevcenکو, Natalia Ciornaia, Vasile Ivanciuc, Irina Șuh, Ala Uvarov, Florentin

Leancă. Totodată, în perioada respectivă „și-au etalat inspirat opțiunile stilistice individuale artiștii din noua generație: Natalia Procop, Elvira Cemortan-Voloșin, Irina Leahu, Olesea Șibaev, Veronica Toca-Tarasenco” (p. 191). *Designul vestimentar* devine tot mai des un gen etalat în cadrul expozițiilor, bucurându-se de atenția publicului. În perioada examinată o activitate prodigioasă a fost desfășurată de către Ala Lupu-Leancă și Angela Doina-Bezuțchi, Natalia Ciornaia și Olga Ivanciuc. *Ceramica artistică*, pe de o parte, este orientată spre revalorificarea inovatoare a tradiției, pe de altă parte, excelează prin experimente plastice. În perioada respectivă și-au continuat activitatea ceramiștii consacrați Vasile Vadaniuc, Nicolae Coțofan, Tamara Grecu, Anatol Silițki, Rita Chiperi, Galina Serbin, Vlad Bolboceanu. De asemenea, s-au manifestat merituos în domeniul ceramicii artistice plasticienii Octavian Romanescu, Dorina Jereghe-Tihonciuc, Elena Frunze, Oleg Dobrovolschi, Irina Filip, Svetlana Șugjda, Mariana Carp ș.a., care, debutând pe parcursul deceniului trecut, și-au continuat consecvent creația, dezvoltându-și particularitățile stilistice individuale. *Sticla artistică*, în această perioadă, deși este un gen practicat de un număr tot mai mic de plasticieni, printre care Victor Savca, Virgil Tecuci, Ion Daghi, „este înzestrată cu particularități evolutive originale” (p. 266).

Capitolul III *Arta decorativă din Republica Moldova. Anii 2011–2021* elucidează procesele evolutive atât din creația plasticienilor reputați, cât și a artiștilor începători, care s-au afirmat dând dovadă de aptitudini artistice în zămislirea unor opere originale. *Tapiseria artistică*, după cum menționează C. Spînu, a cunoscut o aprofundare atât de ordin tematic, cât și morfologico-sintactic. Fiind exersată de mai multe generații de plasticieni, printre care Maria Coțofan, Ecaterina Ajder, Ludmila Furdui, Iarîna Savițkaia-Baraghin, Ala Lupu-Leancă ș.a., tapiseria artistică cunoaște o dezvoltare ascendentă prin care tehnologiile tradiționale de țesere se îmbină armonios cu tehnicile mixte de edificare artistică a imaginii, iar adesea exersarea de către plasticieni a tehnicii împâslirii și a broderiei au favorizat înzestrarea artei textile cu expresii inedite. *Imprimeul artistic* cunoaște și acesta „o largă exersare” a diverselor tehnici care, înlesnind valorificarea plastică a unor teme lirico-poetice semantic valoroase, s-au fructificat cu soluții sintactico-lingvistice de importanță atât în creația plasticienilor consacrați Vasile Grama, Ludmila Șevcenکو, Alexandru Drobaha, Natalia Ciornaia, Vasile Ivanciuc, Irina Șuh, Teodor Buzu, Natalia Procop, cât și în lucrările plasticienilor din tânăra generație. La rândul lui, *designul vestimentar*, include creația artiștilor-modelieri care au explorat teme și filiere artistice de actualitate,

or, „Este remarcabilă implicarea creativă largă a designerilor în procesul de elaborare și realizare a costumelor pentru spectacole muzical-coreografice” (p. 398). C. Spînu constată: „Participând frecvent cu opere de artă vestimentară atât la expozițiile organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, cât și la diverse manifestări culturale din țară și de peste hotare, artiștii-modelieri, prin însăși maniera de realizare plastică a operelor, vin să promoveze noi tendințe ale modei contemporane și, în același timp, scot în relief importante soluții de ordin artistic prin care designul vestimentar tinde să se „redimensioneze” estetic și semantic, depășind adesea hotarele tradiționale ale genului și impunându-se în ambianța culturală a vremii ca exponent valoros al unor paradigme artistice de sorginte conceptuală, capabile să genereze contexte asociative ample” (p. 475). Un alt gen al artelor decorative, *ceramica artistică*, fiind structurat în perioade distincte, scoate în evidență valorificarea de către plasticieni a diverselor tehnologii artistice care au înlesnit prezentarea unor subiecte abordate anterior într-o manieră nouă. Experimentele realizate de Nicolae Coțofan, Rita Chipari, Iurie Platon, Ștefan Pavlov, Gheorghe Răileanu, Octavian Romanescu, Irina Filip, Valeriu Vănaș, Svetlana Șugjda, Mariana Carp, Olga Roșca ș.a. au condus spre noi interpretări semantice. *Sticla artistică* este profesată în perioada

de referință de către artiștii Virgil Tecuci, Gheorghe Postovanu, Elena Jitari, Tudor Fabian, care prin însăși modul de operare cu sticla în calitate de material artistic diversifică arealul sintactic de realizare a imaginii și îmbogățesc semantic acest domeniu. Unii dintre plasticienii menționați profesează activ, de regulă, și alte genuri ale artelor plastice precum sculptura, pictura, grafica de șevalet sau cea aplicată.

În *Încheiere*, trecând în revistă principalele sale considerații asupra dezvoltării artei decorative în cele trei decenii studiate, Constantin Spînu deduce: „Multiplele manifestări culturale ce s-au derulat în Republica Moldova în perioada de referință au reliefat o activitate intensă și inspirată, orientată spre amplificarea și diversificarea repertoriului tematic al operelor din domeniul artelor decorative, aprofundarea și optimizarea valențelor estetice și ideatice” (p. 473).

Este de remarcat și faptul că prezentul studiu al lui Constantin Spînu constituie o continuare a monografiei sale anterioare *Artele decorative din RSS Moldovenească. Anii 1944–1991* (Chișinău, Editura Epigraf, 2018). Monografia *Arta decorativă din Republica Moldova. Anii 1991–2021*, întregeste astfel cunoștințele despre un domeniu puțin studiat, oferind informații și analize prețioase atât pentru specialiști, cât și tuturor cititorilor interesați de evoluția artelor decorative din Republica Moldova.